INSEMNĂRI

DIN

CĂLĂTORIA FĂCUTĂ IN 1860—61 IN JUDEȚELE ARGEŞ ŞI VÂLCEA

Cu însărcinarea Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice

---

FRAGMENT

Marţi, 28 Iunie 1860, Gurtea-de-Argeş.

Mâine va fi a doua săptămână decând am părăsit cu totul acest jurnal şi acum mă socotesc cum să fac să-mi aduc aminte amănuntele acestor 15 zile petrecute în deosebite locuri şi sub felurite impresii. Ţiu bine minte că Marţi 28 Iunie 1860 am petrecut dimineaţa la Curtea de Argeş. Trenk s'a apucat să facă o mică aquarelă de cetatea lui Ţepeş pentru Doamnele dela Goleşti; iar eu abià m'am învârtit prin odaie, am cam scris, am cam citit, am aşezat bagajele şi pe la 5 ceasuri după prânzul cel vestit dela Curtea de Argeş în care puii cu stafide joacă rolul principal, am plecat la Piteşti; în 2 ceasuri şi $^{1}/_{2}$ mânând foarte bine pe un drum frumos svântat, am sosit în poştia dela Piteşti unde lipcanul meu Costache s'a certat cu Căpităneasa pentru că, după obicei, caii întârziau a veni dela ceair. Trecând prin oraş, m'am oprit la Administraţie unde secretarul d-l Furduescu mi-a dat o scrisoare dela Preotul Niculae din Bascov, în care erà foarte bine transcrisă pisania cea veche dela acel schit. Apoi am plecat la Goleşti, unde am găsit pe toţi bine. Pe aleul ce duce din drumul poştei la Goleşti am întâlnit pe Luţica şi pe Catinca Raco-

viţă cu care am venit în trăsură până acasă. Seara după obicinuitul ceai şi ceva citire de poezii româneşti, ne-am culcat. A doua zi, 29 Iunie, erà ziua de Sf. Petru; dimineaţa a început să bureze dar mai apoi s'a îndreptat vremea şi s'a format horă dinaintea porţei.

Toate damele erau în costum ţărănesc până şi engleza Miss Marianna, pe care nu o prindeà de loc. D-lor toate jucau pe moarte iar pe mine m'a cam luat cu frig şi m'a apucat un fel de piroteală, care m'a făcut să adorm lângă ulucile porţei. M'am dus în odae şi într'adevăr am adormit. Târziu la 7 ne-am pus la masă şi seara iar târziu ne-am culcat, deşi simţeam că nu'mi este prea bine.

Trebue să întrerup acì jurnalul zilei de 29 Iunie ca să reviu asupra ajunului, căci am uitat a spune că, sosind la Goleşti, am găsit acolo pe Mitică Racoviţă, gata a plecà la Piteşti de unde se duceà la Rucăr, şi încă pe doamna Catinca Tărtăşeasca, o persoană blondă care trebue să fi fost frumoasă dar a slăbit prea mult; seara deşi nu erà prea dispusă, însă de pe pridvor mi-a cântat cântecul „Olteţul" pe care'l cântă cu un talent particular, imitând cu glasul cavalul în tonurile cele mai deosebite. E intr'adevăr cât se poate de plăcut să auzi acest glas adânc ce pare a venì din depărtare şi la urmă de odată, fără tranziţie accentele cele mai ascuţite şi mai pătrunzătoare. E ca un vuet al valurilor, pe care-l întrerup nişte accente sfâşietoare. D-na Tărtăşescu s'a arătat a doua zi în costum naţional la dejun, dar a fost pătimind de aşà tare durere de cap în cât n'a mai eşit din odae şi a şi plecat pe când eu dormeam. Peste zi a venit la Goleşti şi d-nul Dimu, adjutor al conductorului de şosele din Piteşti; un tinerel cu bluză fără altă însemnătate; poate însă bietul creştin să fie om prea de treabă; dar a plecat d-nul Dimu, a plecat d-na Tărtăşeasca, am prânzit, am băut ceaiul, am râs, am vorbit şi ne-am culcat. De acì pentru mine au început supărările: caii ce-mi veniseră dela poştie Miercuri seara, ca să plec a doua zi cu Saşa la Curtea de Argeş, simţindu-mă bolnav, i-am trimis înapoi...

Ziua de apoi a fost mai veselă deşi m'am ocupat mai tot amiazul cu alegerea şi aşezarea bagajelor noastre. Multe dintr'ânsele le-am lăsat ca să ni-le pornească la Bucureşti, căci cu câte aveam erà cu neputinţă a urmà o cale aşà anevoioasă. Celelalte le-am încărcat în lăzi. In vremea asta hora se întinsese mare înaintea porţei dela Goleşti. Am uitat a spune că societatea în ziua aceea se adăogase cu Cornescu şi Costică Manu ce veneau cu caii de poştie dela Câmpu-Lung şi cu Aricescu, poetul, ce ne prevestise că va venì şi soţia sa cu doi copii ai ei să petreacă ziua la Goleşti. Aceste din urmă persoane neînsemnate însă contribuiau cât se poate de puţin la podoaba zilei: dintre ei tot el e mai plăcut, iar dânsa destul e a spune că improvizează versuri în onoarea zilei de 11 Iunie 1848 spre a o judecà ca o femeie nesuferită. Hora a ţinut toată ziua. Damele noastre îmbrăcate ţărăneşte jucau pe moarte; astfel în cât abià pe la 7½ ne-am pus la masă. Cornescu, lângă care şedeam, erà mentorul stomacului meu. El îmi spuneà, ca doctorul Tocmeală lui Pană Olănescu la Târgovişte, dacă bucatele se combină sau nu.

Seara a fost foarte veselă: ne-am costumat Dumnezeu ştie cum, ca să jucăm scene din Lucreţia Borgia şi din Marion de Lorme; Nimeni nu ştià un cuvânt din rolul său şi trebuià sufleurul să zică fiecare vorbă în gura mare, astfel încât actorii se încurcau; din toate astea proveneà un mare râs care a ţinut foarte târziu. Saşa şi cu mine ne-am dus să ne sfârşim aşezarea bagajelor pentru a doua zi, dar ceilalţi au rămas în salon şi Dumnezeu ştie ce nebunii n'au făcut, jucând fel de fel de jocuri româneşti, tropăiau ca caii fără muzică şi apoi râdeau ca nebunii. Se astâmpără şi astă din urmă seară a petrecerii noastre la Goleşti, şi a doua zi, Luni 4 Iulie, ne sculărăm cu cuget de a plecà. Intr'adevăr după dejun pe la un ceas m'am urcat cu Costică Manu în trăsura mea pregătită pentru drum şi am plecat cu caii de poştă ce trimisesem să-mi aducă la Piteşti. Acolo ne am dus la d. Furdu-escu şi luând trăsura sa am fost să vizităm mânăstirile Beş-

teleiul şi Buliga. La Biserica Domnească n'am putut intrà căci n'am găsit nici un preot, n'am mai mers şi la Biserica Greci. Cu aceste colindări se făcuse 4 ceasuri; trăsura mea cu caii noi de poştă ne a aşteptat pe uliţa dinaintea casei Tărtăşescului, unde trebuiau să vie Doamnele dela Goleşti cu Saşa; le-am aşteptat pe piaţa Piteştilor bând cafea la o cafenea: pe la 5 au sosit. Tărtăşeasca nu erà acasă; ne-am luat ziua bună dela d-lor, lăsând lui Alecu Golescn însemnare de trei desemnuri: Buliga, Beşteleiul şi Biserica Greci, pe care să ceară dela Dimu a i le face ca să complectăm colecţia de vederi ale mânăstirilor şi am pornit la Curtea de Argeş unde am sosit înserat.

Trenk, care îmi răspunsese cu două zile înainte la Goleşti, ne aştepta; el lucrase mai multe lucruri asistând în lipsa mea şi la examenul seminariştilor! Seara am mâncat, am şezut ceva de vorbă cu Boerescu pe acel mic sofa ce este în pridvorul Episcopiei, drept în faţa bisericei, şi care cât e de urât e şi plăcut, prin posiţia sa. Ne-am culcat în odaia cea mare din cele două ale episcopului; Trenk într'o odăiţă jos, unde l'a mâncat, cât am mai şezut la Curtea de Argeş, fel de fel de lighioane.

Marţi la 5 Iulie am început lucrarea la Curtea de Argeş, examinând portretele, mormintele şi odăjdiile. Pentru aceste din urmă am întâmpinat ceva greutate din partea Eclisiarhului, un călugăr prost şi bănuitor, ce este,dar şi mai mult se prefăcea că este bolnav. Am fost p'aci, p'aci să mă adresez la subadministraţie, dar văzând călugărul că am în mână tretrografia mănăstirei, s'a înduplecat şi a început a scoate din cinci cufere, ce sunt la stânga în advonul bisericei, toate odăjdiile şi toate odoarele. In general lucrurile ce se găsesc acolo n'au mare valoare de antichitate, nefiind cele mai multe de cât de o sută sau cel mult 150 ani. Tot ce e mai însemnat am ales; celelalte ştofe sau argintării nu merită o mai deaproape luare aminte. Seara aceia am lucrat a coordonà notele mele de peste zi în vreme ce Trenk desena caricaturi şi Saşa lucra cusătură. Am şcris târziu şi apoi m'am culcat.

Mercuri 6 Iulie m'am îndeletnicit cu vizitarea cărţilor mănăstirei, am mai luat măsurile clădirei celei vechi, am vizitat clopotniţa, în sfârşit toată ziua s'a petrecut în lucrări la mănăstire; Trenk de altă parte lucrà şi dânsul copiind portrete, odoare şi luând calcuri de pe morminte, iar Saşa se odihnea în odaie, citea şi dormea. In vremea şederii noastre la Episcopie a sosit acolo şi d-na Ecsarchina cu fiul său, dar n'am făcut cunoştinţă cu d-nei. Seara s'a petrecut întocmai ca şi cea zi mai înainte, cu deosebire numai că eu am scris până la patru din noapte. Prânzurile urmau cu pui gătiţi în tot felul şi mai ales cu stafide.

Joiu la 7 Iulie au sosit de dimineaţă Cornescu şi Costică Manu; eram încă în pat; ei abia au dejunat şi împreună şi cu Trenk au pornit la cetatea lui Ţepeş; pe de altă parte eu m'am îmbrăcat şi însoţit de Boerescu, am mers să visităm crucea dela valea lui Stanislav, Biserica Domnească din oraş, ruinele şi împrejmuirea vechiului palat şi biserica cea ruinată din deal dela Semnicoara. Preotul Nicolae Jidescu, a fost tot cu noi. El ne-a dat şi nişte cercei vechi a sfintei Filoftei pe care a doua zi i-a desenat Trenk. Cu aceste vizite s'a petrecut ziua. De sus de pe dealul Semnicoarei priveam oraşul Argeşul şi într'adevăr vedeam invederat trebuinţa ce au simţit Domnii ţării a se strămuta din acel loc restrâns unde nu poate să existe o capitală; o făşie de pământ în veci roasă de Argeş, rezemată pe dealuri aprigi. Pas de întinde o capitală pe astfel de tărâm îngust. Când m'am întors la mănăstire, am fost să visităm grădiniţa luì Căpitanovici la Bolniţa, peste drum de Episcopie. Casa, care acum s'a preînoit e aceia în care s'a născut mitropolitul Cosma, care a şi zidit bisericuţa. Boerescu mi-a spus că unchiul meu Mănescu era titor la acea biserică. (Pe Cosma l'a educat şi l'a înavuţit Mitropolitul Filaret).

O cucoană Chiriţa cu două fete ne-a primit cu cinste, cu dulceaţă, ne-a povestit cum s'a tot dărâmat casa când a reparat-o; ne-a dat flori, am mai adăstat până înserat de au venit călătorii plouaţi şi obosiţi dela Cetatea lui Ţepeş.

Se vede că au avut pe munte o groaznică furtună, dar însă au pătruns înlăuntru, ceiace eu nu putusem să fac.

Am cinat şi curând după aceea ne-am şi culcat.

Vineri la 8 Iulie au plecat dimineaţa pe la ceasurile 8 Cornescu şi Costică Manu spre a merge la Sibiu, de unde se vor întoarce prin Cozia şi Râmnic la Goleşti, unde va fi Duminica viitoare d-na Elencuţa Florescu. Mai târziu pe la 12, am plecat şi eu cu Saşa, cu Trenk şi cu Costache, ca să mergem la Brădet. De şi cea mai mare parte din bagaje o lăsasem la Curtea de Argeş, însă lipcanu nostru, care este un prost din cei mai vestiţi, ne aşezase în trăsură, Dumnezcu ştie cum. Am avut dar, ca întotdeauna când plec undeva, ocazie de a mă supărà, văzând toate bagajele grămădite fără chibzuială una peste alta.

Cu opt cai de poştie, am apucat prin Valea Iaşului, am urcat muntele, căutând în zadar o cruce veche, ce este pe muche şi apoi ne-am scoborât pe muntele Cărbunele ce este numai o livadă cu flori, adevărat vrednic de reputaţia ce o au Muscelele din care el face parte şi am ajuns la Muşeteşti unde mai fusesem cu câteva zile înainte. Mergând la Robaia cu trăsura am apucat Vâlsanul la deal având şi o calăuză din Museteşti ce mi-a povestit legenda obârşiei Argeşului cu căprăreaţa în drum ; am trecut prin Galeşu şi prin Brătieni până am ajuns la Brădet. Drumul e foarte petros şi trece adesea prin apă. De-a lungul lui întâlneşti, pe mal, oameni, cari sub un mic adăpost lucrează la şiţă, apoi prin râu vezi trecând bile de brad ce merg unele rostogolindu-se, altele se opresc de bolovanii de piatră. Oameni îmbrăcaţi în ghete negre şi cu pălării asemeni purtând căngi lungi în mână, merg dupe ele prin apă şi le împing până la locul unde le aşează în grămezi ca să le taie în şiţă.

La Brădet am vrut să merg, fiindcă mi s'a spus că biserica e foarte veche, şi într'adevăr, după cum se vede e zidită de un Mircea V. v. d. care nu-mi vine a crede că este Mircea al III-lea (deşi aşa poartă pisania cea nouă), fiindcă şi

soţii lui îi zicea în pomelnic (care este pe o tăblie în troiţa din vremea lui Matei Basarab) Mara şi nu Kiajna. Acolo e şi o icoană a Pantocratorului veche şi bine ccnservată. Brădetul e satul cel din urmă de pe Vâlsan; dintrânsul se văd casele de pe movila din Nucşoara, ce e în râul Doamnei. In Brădet îşi ţine Episcopia de Argeş vitele; acum nu mai e acolo nici călugăr nici egumen, ci numai un îngrijitor mirean, care stă acolo la vremea cositului. In casa acestuia am prânzit, gătindu-ne chiar noi o mâncare cu mult mai bună de cât cea din Curtea de Argeş. Localitatea a contribuit la banchetul nostru cu un coşuleţ de brânză care se fabricează chiar acolo şi care e foarte gustoasă. N'am şezut mult în Brădet, căci nu aveam ce vedea şi eram grăbiţi să ajungem seara la Episcopie. Ne-am întors dar pe aceiaş cale; n'am avut vreme să ne abatem dela Brătieni la satul Corbii unde este o biserică săpată în stâncă şi unde se zice că s'au adunat rămăşiţele oştirei lui Mihai Viteazul, după predarea lui la Turda. Am trecut pe cât s'a putut mai repede prin Muşeteşti, sat mare şi frumos dar din nenorocire plin de guşaţi şi de idioţi ce vin din valea Faurului (între Muşeteşti şi Vâlsăneşti) unde toţi locuitorii sunt astfel. Am urcat Cărbunele, apoi când l'am scoborât înoptase, dar vremea era frumoasă; pe la 10 ceasuri am sosit la Episcopie şi de grabă ne-am şi culcat.

AL. ODOBESCU

